

POGAZAJ BÓT

ČASOPIS EVANGELSKÍCH SERBOŮ

2. číslo

Budyšin, februar 1979

Lětnik 29

Boža zbóžna hnada je zeschadźala wšitkim čłowjekam Tit. 2,11

Takle so nam hody připowědaše. Ach haj, to je hižom dawno nimo. Što je nam zwostalo wot tuteje zbóžneje, hodowneje hnady? Lědom so hišće dopominamy na swjedženske předowanje: Bóh je so čłowjek narodził z luteje lubosće k nam wbohim čłowjekam. Swětlo swěćeše do čemnosće, ale swět njerodžeše wo tutu jasnosť. Chudy bě so Jězus w Betlehemje narodził a chudy je wostal hač do swojeje smjerće na křížu. Tole wšitko sta so za nas, zo bychmy zbóžni byli, wšo bjezbóžne wašnje a swětne žadanja wotpoložili a pócíwje a bohabojaznje tu na zemi žiwi byli. Tak a podobnje slyšachmy hody předowač. To běchu dobre a prawe předowanja – ale to běchu swjedženske předowanja. Mjeztym je wša swjedženska nuternosć nimo, a my trjebamy tak prawje njeswjedženske rozwučowanje, što to w našim wšednym žiwjenju reka: bohabojaznje tu žiwi byč. Japoštoł Pawoł w spočatku samsneho stawa na Titusa, swjeho duchowneho bratra a pomocnika, wo tym pisa: Ty pak reč, kaž so zaleži po zbóžnej wučbje, zo bychy stari ludźo ...

Potajkim najprjedy ma Titus starych čłowjekow rozwučowač. Stara generacija, kotraž rad na młodu swari, zo je njeprístojna, njepečíwja a bjezbóžna, runje stari maja so najprjedy dač powučić. My stari znajemy žiwjenje a smy we wšelkich wiochorach wobstač dyrbjeli. Nam dyrbi so do swědomja rečeć? Što mamy sebi prajić dač? Zo bychmy stróžbi byli! Zo njebychmy přewjele alkohola pili, kaž je to w přichodnej štućece starym žonom ze slowom prajene. Čłowjek wšak móže byč wopity z džiwnymi sonami. Nam starym to najmjenje přisteji. Njejsmy w dwěmaj wójnomaj a w powójnskich časach nazhonili najhóršu chudobu? My dyrbjeli stróžbje swój čas posudžowač. Što drje raz přichodne generacije wo našim času budžeja měnić? Ja so boju, zo budže so jónu wo našej dobrej rečeć jako wo njesměrnje bohatej. Haj, tehdom so ludžom derje džěše. Wšoho běše dosć, rjane bydlenja, drohotne aparaty, daloce jězby a wjele a dobreje jědze. My stari mamy stróžbi byč a wědžeć, zo smy na zemskich kublach bohači, jara bohači. Móžno, zo je w druhich krajach hišće wjace, ale nam pak do syteje wole dosaha.

Dale ma Titus starych napominač, zo bychy pócíwiwi byli. Tu njeje jenož šesta kaznja měnjena. Pócíwosć je

česćownosć. Stari maja česćomne přikłady młodžinje byč, sprawni, swětni, spuščomni, kotrychž slowo plaći.

Stari křesćenjo dyrbjaja byč strowi we wěrje, w lubosći a tež strowi w sčerpliwosći, rozumni dyrbjaja byč, prawu měru znač, nic zasakli byč ani w swojej wěrje ani w svojich dwělowanjach. Wjele je so wo tym rečalo, zo je staroba lahodniša, měrniša a sčerpliwša. Hdy by jeno tak bylo! Njezabudźmy, kak husto smy so mylili. To hišće hańba njeje, hdyž sy so wopak rozsudził, wopacnym myslam

mu w lubosći poddani. Dokelž sym w poslednich lětach wjace kroć dyrbjal přihladowač, zo so mandželstwa rozpušćichu, hdžež bě wón dobry, přistojny čłowjek a wona nic mjenje, cheu runje k tomu hišće někotre myslle dodać.

Hdyž je Pawoł swój list pisał, bě muž jako hłowa swójby připóznaty. Wón steješe w powołanju a w zjawnosći. Wón bě škit swójby. Žonje bě demjacnosć poručena, kuchina, drasta, džěci a tak dale. Džensa je to hinak, hdyž ma žona druhdy čěše a zamotwičiše džělo a wjace zasłuži hač muž. Njeprawda by byla, hdy by muž

Budyšin před wjace hač 100 lětami. Nowa wodarnja a Michalska kyrka

wucho a wutrobu wotewrěl. Zlě pak je, hdyž so nihdy nanihdy nochceš dač powučić, hdyž tež najsylniše dopokazy zacpěwaš a twoje zadžerženje přeco bóle přiběra w wótrosći a jědojtosći.

Boža hnada je so wšitkim čłowjekam zjewila, zo móžemy so bjez bojosće wot zleho k dobremu, wot lžě k wěrnosći, wot hidy k dobroćiwosći wobroćić. Nam starym dyrbi to móžno byč, dokelž smy nazhonili, zo z tajkim wobnowjenjom přez Swjateho ducha je nam zbóžnosć data.

W přenjej položcy druheho stawa lista na Tita je nam wšem wjele dobreje, drobneje rady podate. Nochu tu wšo rozpominač. Wo jedne mi hišće džě. Titus dyrbi młode žony napominač, zo bychy svojim mužam poddane byle. Tajke slowo džensa wjele pohórška wubudži. Młody ewangelski farar mi njedawno praješe, zo tuto slowo při wěrowanjach njeprěčita, byrnjež je w agendze poručene.

Hač drje by japoštoł Pawoł džensa tole slowo runje takle napisał? Wón by skerje prajil: Budžeć jedyn druge-

cheyl sam rozsudzić, kak so pjenjezy w swójby naložuja, a sebi žadał, zo žona jemu služi. Tak někotrežkuli młode mandželstwo rozpada, dokelž wobaj njejsaj wulkim nadawkam zrosćenaj. Powołanje, swójba, domjacnosć ze zahrodka a luksus sebi přewjele wot njeju žadaja.

Tu by derje bylo, hdyž bychy stari młodym móhli něšto prajić wo zbóžnej hnadze, kotraž je wšitkim ludžom zeschadźala. Zbóžnosć njeje nam data z wulkim zemskim bohatstwom, ale je tam, hdžež je čłowjekam zeschadźalo swětlo w Jězusu Chrystusu. Tajcy móža so džakownje wjeselić svojich zemskich kublow, ale móžeja tež bjez zawisće přihladowač, jeli so druhim „lěpje“ džě. Hač je tamnych zbožo wopravdže tak wulke?

Hodowne předowanje je drje nimo, ale wotbyte za nas njeje. Derje nam, hdyž z božej zbóžnej hnady, kotraž je nam zeschadźala, bjezbóžne wašnje a swětne wabjenja přewinjemy a smy pócíwje a bohabojaznje žiwi a w nadžiji čakamy na krasne zjewjenje našeho wulkeho Boha a Zbóžnika Jězom Chrysta. W.

Tuž dži a připowědaj ewangelij 18. pokročowanje

Sotra Frieda Wjelic

29. LIEN-MIN

We wuskim dole stareje Chiny, někak dwě hodžiny wot Yüki zdalnym, je wjes, kotrejež wobydlerjo wšitcy Liang rěkaja. Tam je na 50 swójbow. Wšitcy su potomnicy samsneho wótca. Wjes rěka Ling-dschia, domizna swójby Liang. Tuta wjes nazhoni tragiski podawk. Z njeznateje přičiny buchu w jedneje nocy wšitke stawy jedneje tutech 50 swójbow zamordowane. 21 wosobow buchu w tutej nocy wopor hrózbnych mordarjow. Jenož jedna džowka tuteje swójby zawosta, dokelž bě so do Yüki wudała. Najskerje bě přičina mordarstwa zawisá a njepopřeče. Tuta swójba bě k wěstemu bohatstwu dóšla a bě najnahladniša we wsy. Skradžu wobzamknychu, zbožo tuteje swójby skónčić. Najkmaňši termin za njeskutk zdaše so jim džen swójneho swjedženja, kaž so každe lěto swječeše. Po pohanskim wašnju přeprošachu sej zemrětych na tři dny z tamneho swěta do swojich domow, hdžež jich swjedzence pohosćichu. Po tutej wopornej ceremoniji dowjedzechu duchow z wulkim žalosćenjom zaso won do samoty. Na to bě swjedzenska hosćina za wšitke swójby. W tutej nocy jich zamordowachu. Wjetšina skučerjow čekny. Mjez nimi jedyn, kotryž bě znaty jako wosebje surowy a skažený, kurjer opiuma. Jeho žena a džěco mješteje wjele pod nim čerpjeć. Tež wonej dyrbjestej nětk z nanom sobu čekać. Holčka wisaše z wulkej lubosću na swojej maćeri. Hdyž wona jej nadobo zemrě, bě njestroštna. Poslednje słowa maćerje zachowa sej w pomjatk: „Džěco, ženje njesměš mjeno swójeho nana nosyć, dokelž je mordar.“ Hdyž muž wo smjerći swojeje žony zhoni, rozsudži so, swoju jeničku džowku předać, zo by sebi za pjenjezy opium kupił. Tajka holčka plačeše powšitkownje na 100 puntow rajsa, někak 20,— hr. Zo pak by wjace za nju dostał, pytaše za přijomnišim kupcom. Tuž slyšeše, zo chce jenička zawostajena zamordowaneje swójby džěco kupić. Wona bydleše w bliskosći našeje misioniskeje stacije.

Tuta žena — Ren wona rěkaše — přemyslowaše nocy a wodnjo, kak by so za swojich zamordowanych přiwuznych wječić mohlá. Tuž jej pohanscy měšnicy a kuzlarniče radžachu, zo by so mocowała jednoho stawa mordarskeje swójby, zo by so na nim wječila. Na tajke wašnje by mohlá duchow zemrětych změrować.

Zaslyšawši wo předaću holčki poskići nanej šěsć króc tak wjele pjeněz za nju, kaž by hewak so plaćilo. Nan předa swoju džowku, a za nju so započá čas najbolostnišich krjudow. Káždu noc dyrbjěše so na twjerdu desku lehnyć, a wječiwá žena ju z kijom biješe wot hlowy hač do nohow. Hdyž mocy žony popuščichu, pokročowaše dorosćeny syn z krjudowanjom. Na to čisnyštaj holčku pod schód, hdžež bě jeje chuduške lěhwo. Wodnjo dyrbjěše z cyłym napananjom džětać.

Susodža drje slyšachu žalosćenje a

skiwlenje džěsća, ale nchtó njezwěri sej, zo by jemu pomhał. Džěco běše kupjene a tak wobsedženstwo tuteje swójby. Po někotrych dnjach zhonichmy wo surowym dońće holčki. Hnydom wobročichmy so na křesćanskeho zastojnika měšanskeje rady, kotryž z měščanostu wo naležnosći porěča. Krótko na to wobstupichu wojaicy dom a wuswobodžichu džěco a přinjesechu jo na misionisku staciju. Tole wbohe žatko! Cyłe čěto bě poľne bluznow a začekliznow. Włosy z wulkeho džěla zwutorhane, jedna ruka zlamana. Što činić? Sefowy lékař francoskeje chorownje w Kunminge, dr. Peret, přindže sam, zo by

Lien-Min

wobohemu džěsću pomhał. Poněčim so polěpšowaše. Kajka radosć za nas, hdyž so džěco přeni króc posměwky.

Nětk pak dyrbjachmy džěsću tež mjeno dać. Najrjeńšo by było jo z jeho činskim mjenom wołać Lien-min, to rěka smilnosć. Hdyž so holčku za jejnym swójbnym mjenom prašachmy, wotmołwi: „Poprawom sym ze swójby Liang, ale tak njesměš mo mjenować. To sym swoje maćeri slubiła. Ja nimam žanoho mjena.“ Po krótkim přemyslowanju rjekny: „Misionarka, ja chcu twoje mjeno nosyć a rěkać runje kaž ty.“ Wot tutoho dnja rěkaše Wee Lien-min.

Jako Lien-min hišće na smjerć hubjena w swojim nowym, čisto počehnjonym ložu ležeše, chodžachu skradžu tamne džěci misioniskeje stacije k njej a powědachu jej wo Jezusowej lubosći. Klečo při ložu modlachu so za nju, za swoju nowu maľu towaršku. Po něšto dnjach slyšach, kak jedna z maľych rjekny: „Lien-min, nět-

ko dyrbiš so tež klaknyć k modlitwje, a hdyž budžeš cyle strowa, dyrbiš so před Jezusom hľuboko poklonjeć a so jemu džakować. Wón je tebe jow přinješ a tebi pomhał, zo njeby wumrěla.“ Tak Lien-min Jezusa jenož njepózna, ale tež z cyľeje wutroby lubowaše. Wona to bě, kotraž bě strašnemu rubježnikaj Peh wo Jezusowej lubosći powědała.

Hdyž bě so Lien-min dosć zhrabała, dowjedzech ju do syrotownje w Kunminge. Přestrašne by było, ju do šule slać w tym měsće, hdžež tamna žena bydleše, kotraž přeco hišće na džěco ľakaše, zo by jo zamordowała.

Prjedy hač z Chiny wotendzech, wopytach Lien-min, zo bych so z njej rozžohnowała. Što njeměješe mi wšitko pokazować a rozpowědać! Tajka dowěra mje hnuješe. „Lien-min, nětko je na času, zo dyrbju hić. Chcemoj pak so hišće hromadže pomodlić. Jutře, hdyž widžiš ľětaďto wyše města lećeć, wěš, zo mje do mojeje domizny njese. Modl so, zo bych jónu zaso přińć mohlá.“ Hdyž w modlitwje klečachmoj, wona doda: „Luby Zbožniko, zwarnuj ľětaďto, zo njeby wo žadyn kamjeň zawadziľto.“ Modlitwa džěsća, ale poľna lubosće! Pozdžišo zhonich, zo je ľětaďto prjedy nas na samsnym puću znjezbožili a 32 wosobow do smjerće storhnyľo.

Přichodnje dale.

5. přinošk

Hodžijska wosoda a fararjo za čas Tricećiletneje wójny

Za muža z wuběrnymi kmanosćemi je čezko hodneho nasľědnika namakać. Wjaćlaw Warichius bě w ľeće 1618 wumrěł. Z nim běchu ewangelscy Serbja wjele zhubili. Drježdžanski konsistorij so nadziješe, zo budže jeho syn jemu w hodnosći podobny. Hižom w ľeće 1611 dowoli Drježdžanska wyšnosć, zo přińdže po nanje syn na Hodžijsku faru. Tehdom bě wón hakle 15 ľět stary. A ľeto po smjerći nana bu zawěrnje za fararja w Hodžiju zapokazany, Wjaćlaw Warichius II. Z nim přińdže tež nowy diakonus: Hieronymus Friesing. Wón pak tam wosta jenož tři ľěta. Jeho nasľědnik: Měrcin Scherz, bě 40 ľět za diakonusa w Hodžiju.

Prěnje Hodžijske ľěta běchu za wobeju fararjow poľne čezkich dožiwjenjow. To spóznamy hižom z njedospołnych zapiskow w cyrkwin-skich knihach. Za ľeto 1620 je jenož prěnja pořojca zapísana. Přičina k tomu běchu wulke njeměry tutoho časa. Sakske wójnska wobsadžichu Hornju Lužicu, wobstupichu Budyšin a jón zapalichu. W statokach cuze wójnsko, rubježnistwo, wohenje běchu wšědne nuzy. 5. oktobra 1620 dońdže ke kapitulaciji w Budyšnje. Hornja Lužica bě sakschemu kurwjerchowstwu zastajena. Hodžij při hľownej droze je tehdom wosebje wjele čerpjeć měľ.

Po kapitulaciji bě trochu měrnišo. Na džesac ľět zachadžeše wójna w druhich krajinach. Nazymu 1631 pak so znowa započá. 1. 10. 1631 začahny 600 Chorwatow do Biskopic. Hrózbnje tehdom zachadžachu rubjo a mordujo. W knihach zemrětych je

IV.

Urban Prokop

Moto: Wobarnuj, štož je či poručene 1. Tim. 6,20

Přecelstwo je druhdy wohrožene

Na Hrodzišćanskej farje narodžištaj so 7. maleho rózka 1804 dwójnikaj: synk a džowčička. Holčka po někotrych hodžinach wumrě, ale hólčk bě dosć čily za zemske žiwjenje. Při krćenicy dósta mjeno *Hendrich*, ze swójbny mjenom rékaše po Hrodzišćanskim farjarju *Krygar*. A dokelž so lěta tak ruče minu, přindže bórže čas, zo bě mały *Hendrich* dorosčeny za gymnazij w *Budyšinje* a na to za studij teologie na *Lipsćanskej uniwersice*.

W lěće 1827 to běše. Wón hižom druhe lěto w *Lipsku* studowaše. Jeho najlěpši přecel hižom z časa, hdyž na gymnazij w *Budyšinje* chodžeše, haj tehdom wot přenjeho dnja sem, běše *Handrij Zejler*. Jenož jedyn tyžeň bě starši hač *Hendrich*. Byrnež běštaj w dospołnje hinašej wokolinje wotrostłoj, dorozumještaj so tak dočista. Zady n před druhim njeměješe najmenšeho potajnstwa. Wobaj pilnje studowaštaj. Při tym wobaj so prócowaštaj tež druge wěcy nawuknyć, kaž jimaj to studij dowoli. Wěcy, z kotrymiž byštaj jonu móhłoj swojemu serbskemu narodej služić. *Zejler* wěnowaše so rěčam, *Krygar* stawiznam. To bě zajim kóždeho wot lět na *Budyskim gymnaziju*. Kóždy wjele čitaše a pisaše, kaž hižom w *Budyšinje*. Wšitko so zdaše być w najlěpšim porjadku, ale njebě...

To so pokaza na tamnym popołdnju. To běše tak krasny nalětni dzeń, zo njewutraještaj doma. Tuž so zhromadnje podaštaj na chwilu wot přecel města, před *Lipsku*. Cyłe hona kějžachu, a ptački mōcnje fífolachu. Slōńčko ze swojimi jasnymi pruhami wšo pozłočowaše.

Přecelaj džěštaj cytu chwilu mjelčo porno sebi. *Zejler* hladaše na puć před sobu, *Krygar* wobdžiwaše wšu krasnosć wokoło sebjě.

„Hladaj, *Handrijo*“, přetorhny *Krygar* jako přeni mjelčenje, „ja skoro wjace dočakac njemōžu, zo budu we *Lužicy* na wsy farar. Na farje z wulkej zahrodku, kaž je to mój nan měl.“

Zejler dale mjelčeše. *Hendrich* so na wokomik spōdžiwa, ale pokročowaše. „Ja so wjeselu, njesmērnje so wjeselu, *Handrijo*! Předstaj sej: džěci budu wučić, přecelować budu, krčić a wěrować budu...“

„A hrjebać budžeš“, padny jemu *Zejler* do słowa.

„Tež hrjebać budu“, jemu *Hendrich* mērnje doda. „Ja pak budu so prócować, zo by kóždy z mojich wosadnych tež tak kaž ja byl přeswědčeny, zo smjerc njeje puć do hrozny, hdyž čłowjek do *Chrysta wěri* a *Chrysta* lubuje.“

„Ja či zawidžu“, rjekny *Zejler* čicho.

Krygar so postróži. „Čehodla mi zawidžiš? Što mi zawidžeš?“ so chěťre woprašaj.

„*Handrijo*, ty — ty snadž chceš prajić...“ *Hendrich* njerěčeše dla. Jeho wulkej, mjehkej woči wobročištej so stysknje na lubeho přecela.

„Haj, wězo“, wotmołwi *Zejler* čicho, jara čicho. „Chcu to rjec.“ Po cyłej chwili mjelčjenja pokročowaše *Zejler* přeco hišće čicho: „Što měniš, *Hendricho*, hač by mi to *Lubjenski jara* za zło měl, hdy bych — zastal teologiju studować?“

Krygar hladaše na *Zejlerja* tak dospołnje bjez kóždeje rady.

„Čehodla chceš přestać ze studijom teologie?“ W prašenju klinčeše tak wjele bojosće a tež bolosće, zo *Zejler* ani wokomika z wotmołwu so komdžić njemōžeše.

„Ně, *Hendricho*, tak nic! Ja sym we wěrje runja tak sylny a wěsty kaž prjedy, snadž hišće sylniši a wěsćiši. Runje tehdom, jako so z *Lubjenskim rozžoňowach* před swojim wotjězdom do *Lipska*, začuwach tak prawje žiwje *Chrystusowu* přitomnosć, kaž ženje před tym. Ně, *Hendricho*, moje chablanje njewuchadža z wěry. Jenož — a to nětkle tak prawje widžu — ze sebičneho žadanja. Myslił sym sej na studij rěčow abo tež na stawizny literatury. Ale nětk sebi wjace na to njemyslu. Twoje prašenje je mje zaso na prawy puć dowjedlo, přecelo! Budu z fararjom, kaž sym přeco wo tym sonil. A při tym budu pisać.“

Poslednje słowa drje čicho, ale z wěstosću wuprajaj. — Dar wšak so njehodži zaprěć.

We wočomaj *Hendricha Krygarja* zahori so woheń radosće, woheń džakownosće. Přetož tež prawe přecelstwo, woprawdžite přecelstwo je druhdy hroznje, jara hroznje wohrožene...

zapisane: *Heinrich* z *Bolborc* na *Wulkim Žičenju*. *Krabatojo* jeho zrudnje skōncowachu. To pak bě wšo hakle započatk.

W nalěcu 1632 wudyri mór a žadaše sej swoje wopory přez cyłe lěto. W *Biskopicach* je tehdom 660 wosobow zemrěto. *Wosada* spyta so z wótrými příkaznemi přeciwo mórej škitać. W knihach je scēhowace zapisane: *Rudolf von Rabenau* w *Mjedžozju*. Tutón knježk je w *Běčicach* na mór wumrěl. Jeho na wječor w cyrkwi pochowachu. Z tutym čětom *wosada* njebě spokojom. *Wosadni* mjez sobu wuradžowachu, zo w přichodze nihto kemši njepondže, a so tež praješe, hdyž zaso tajke čěta do wsy přinjesu, chcedža přewodžerjow kamjenować. To njech knjejestwo wobmysli.

Wulki nawal *Chorwatow* přindže w awgusće 1632. *Cyrkwinske* knihi, dalokož je z tutech lět mamy, maja skoro we wšitkich wosadach *Hornjeje Lužicy* zapiski, kotrež wo tym swědča. Po hamtskim ličenju je w tutym lěće w *Hornjeje Lužicy* 81 000 zemrěto abo jich zabichu. *Wojowace* wójska čahachu tam a sem přez naš kraj. W lěće 1633 wurubichu *Wallensteinowi* wójacy *Čerwjene Noslicy*.

Zapis w krćenskich knihach: *Tuto džěčo bu w Budyšinje wukřćene, dokelž šwedske ludy přez kraj čěkachu.*

Zapisy we wěrowanskich knihach: *Tutaj mandželskaj staj z dowolnosću*

Joachima z *Bolborc* dla wójskich njeměrow w *Žičenku* w hróždžinych stwach zwěrowanaj.

Tutej wosobje stej w *Spytecach* w *Urbana Wobuzowym* bydlenju dla strašnosće zwěrowanej, dokelž bě tehdom strašne po dróze hić.

Tutaj staj doma zwěrowanaj, dokelž nawoženja bžeć njemōžeše. Wón so na swoju njewjestu zepěraše při wěrowanju, zo njeby padnył. (Wójacy běchu zlě z nim zachadželi.)

Zapis z lěta 1635 da nam trochu spōznać tehdomniše položenje fararjow:

...tutej wosobje sym we wójskich nuzach na knježim dworje, hdžež běch předował, zwěrował. Tehdom sym wšu swoju nadobu a zamoženje zhubil. Ani to najmenše mi njeje zawostało, chiba dwaj pjeršćenjej, kotrež běch před *Krabatami* do *husaceho hnoja* schował.

W tutech njeměrach je krótko po swjatkach 1635 *Wjacłow Warichius* wumrěl hišće nic 37 lět stary, zawostajwši štyri džowki a jednoho syna. Za wudowu wuprosy superintendent pola kurwjercha podpěru, dokelž *Warichius*ec swojba takrjec ničo wjace njewobsedžeše. *Drježdžanske konsistorstwo* postajaj za naslědnika *Tobiasa Praetoriusa* rōždeného z *Woje-rec*. Wón bě najprjedy za duchowneho w *Hohenbuckowje* a po *Michale* 1633 w *Hodžiju*. Dla njewěstych ča-

sow so z přecahowanjom komdžeše. W inwentarnym zapisu rěka:

Za mój čas, hdyž přicahnych 1634, bě tu po wulkim wurubjenju a zachadženju wójska scēhowace:...

Hdyž *Praetorius* do *Hodžija* přindže, woženi so z wudowu swojeho prjedownika. Tak so to tehdom husto stawaše. *Najskerje* bě to docyła wuměnenje, zo móžeše *Hodžijsku* faru dostać. Tež z tuteho mandželstwa wuńdžechu štyri džěci. Jedyn ze synow bě pozdžišo *diakon*us při swojim nanje w *Hodžiju*, jedyn dalši farar we *Wjelečinje*. 43 lět bě *Praetorius* z fararjom w *Hodžiju*. Jeho žena wumrě 1664.

Ale zaběrajmy so dale z wójskimi podawkami. W knize zemrětych čítamy jako skōncny zapis na lěto 1636: *Tak je w tutym lěće 151 wosobow wumrěto a bu pohrjebane, bjez tych kotrychž su Krabatojo skōncowali.* (Hewak je w tamnych lětach na 80 zemrětych zapisane.) *Kajke* hrozne a zrudne wosudy so za tajkimi ličbami chowajaj!

W lěće 1637 so zaso *Šwedojo* w kraju. Pod maršalom *Banerom* sta so jako žalostne wuwolane *Hatzfeldske* wurubjenje. Lud z wosebitými čwělemi krjudowachu. W tutech lětach so w kraju wotměňowachu wójska. Raz běchu tam kejšorscy a bórže *Šwedojo*. *Sakski kurchwjerch* chablaše mjez woběmaj. Wón chcyše swoju mōc powjetšić. W lěće 1635 stej wobě

Lužicy na přeco na Saksku woteda-
tej. Jenož po mjenje hišće stej česki
kraj.

W léce 1639 je 5 šwedskich jě-
charskich regimentow w našich
wsach zakwartěrowane. Lud čekaše
do Biskopie.

Někotre zapisy w archiwalijskich
wobswětluje tehdyše položenje. W
léce 1638 chce wobsedźer wiecežneho
kubla w Bóšericach swój statok
swojemu synu wotedać, tón pak jón
měc nochce, dokelž ničto wjace w
Bóšericach njebydli. Na koncu Tri-
cecilětneje wójny 1649 praji serbski
wicz w Bóšericach: ...*Štož něk
twarjenja nastupa, je wšo do hro-
mady spadato. Ničo wjace njesteji
hač bróžen a hródz a to tež to je přez
wójnu skóncowane a rozpada.*

Brězowski kubler, kotrehož bě farar
dla dawkow napominał, jemu na-
pisa, zo je wjele jeho robočanow dla
wójskich nuzow do Čech scěkało.

W Stołpinjanskich dawkowych za-
pisach steji w léce 1661: *Do wójny
mėješe Hodzijski mlyn 130 „Steuer-
schocke“.* (Mi je tón wuraz njeznaty,
tuž tón tež přeloži njemóžu, redak-
tor.) *Hodzijski mlyn mėješe w léce
1628 tři mlyńcy, a jemu poľnu woli-
jeńcu, ma někto jenož hišće jednu
mlyńcu, z kotrejž so hodzi mléc. Dwě
mlyńcy a wolijeńca su znižene a
rozpadaja.*

Po přestawce přińdu w léce 1642
znowa kejžorske wójska pod gene-
ralom Torstensonom, 25. měrca arcy-
wójwoda Leopold z Rakuskeje, 1643
znowa Šwedojo pod Torstensonom.
6 000 Šwedow ma mała wjes hospo-
dować, 1645 přińdže general Königs-
marck ze svojim wójskom.

Z lisiny škodow we wsach Stołpi-
njanskeho wokrjesa, kotrež nastachu
přez wójnu, kejžorske kaž tež šwed-
ske wójska, zhonimy scěhowace:

*Kanecy mējachu 7 małych žiwno-
sćerjow. Tam běchu 3 kejžorske regi-
menty zakwartěrowane. Wjele žita
a syna so zebra kaž tež skoro wša do-
mjaca nadoba. W Koblicach bě pjeć
regimentow kejžorskich wajakow.
Wjes mėješe 8 žiwnosćerjow. Nje-
zebrachu jenož wšo zorno a syno, ale
tež wšón skót zarězachu.*

*Dobranecy mējachu dwaj regimen-
taj. Tam běchu štyrjo žiwnosćerjo.
Hdyž běchu jim wšo žito a wšón skót
zebrali, zapalichu jim statoki.*

W Hodziju mėještej wobě armeji
swój hłowny kwartěr. Wokoło wsy
běchu zestajeli swoje wozy. Wšón
skót a wšě cyrobizny běchu zebrali
a cyrkej wurubichu. Myšecy mējachu
8 žiwnosćerjow. Wšón skót zhubichu.
Łubje a pincy běchu wurubjene.
Drječín mėješe na 300 toler škody. W
Hnašecach wzachu wšón skót, wšo
žito a syno přec. 13 burskich statokow
bu dočista zničene.

Ale tež znutrkowna, moraliska
škoda bě wulka, kaž to tak bywa we
wójnach. Wo tym swědči zapis w kni-
hach zemrětych (1642): ...*zastojnik
w Sulšecach, kotryž bě so za Krabata
wudał a bě skót hromadu scěrił, to-
ho su burja z Lutyjec zabil.*

Samo fararjo buchu storhnjeni do
powšitkowneje njepóćiwosće. W lé-

će 1652 buštaj Hodzijskaj duchow-
naj farar a diakonus, na chwilu ze
služby pušćenaj, dokelž běštaj při
božim wotkazanju kanku wody po-
swjećiłoj a wudželiłoj. Wonaj dyr-
bještaj před wyšnosću so zamołwić,
wo wodaće prosyć a slubić, zo tajke
něšto ženje wjace nječinitaj. Po dlě-
šim času so jimaj zaso zastojnstwo
dowoli.

Z lutyh jednotliwych zapisow a
powěsćow smy spytali wobraz z časa
Tricecilětneje wójny podać. Cyłe
swójby zahinychu, wsy so wuprózdní-
chu abo so docyła zhubichu. Jenož
štwórcina wšěch ludži je wójnu pře-
trala. Spisowaćelka Ricarda Huch je
wo tutym času basniła:

Hdžež je mój ródny dom stał,
rosće wrjós.
Prjedy hač woteńdu,
wotšćipnu sej hałužku.
To je wótcow kubło,
moje jeničke namřewstwo.
Ničo njewostawa, hdžež bych wotpo-
[čował

doniž jónu njewumru.
Moje džěci rozehna wójna.
Štó je mi zaso da?
Z wjesoľmi spěwami
swjeća wjerchojo a knježa dobyće.
Woni so raduja,
wojacy bjez džěla sakruja.
Ja chodžo pytam
swoju wóćinu.

K. Pietsch

Wy lubi Wojerowcěńjo, přińdźće tež
lětsa na Serbski cyrkwiniski džen
17. junija do Minakała

Dr. theol. Jelínek njebohi

Twoje słowo běše moje wjeselo a
mojeje wutroby radosć. Jerem. 15,16

Ty dobry a swěrnó wotročko, ty sy
nad małym swěrným był, ja će nad
wjele postaju. Zastup do wjesela
swojeho Knjeza! Mat. 25,21

Z tutymaj bibliskimaj słowomaj
zdžělichu nam zawostajeni, dwaj syn-
naj ze swójbomaj, a jedna džowka ze
swójbju a dwě sotře, zo je jich luby

nan a při wuzny, naš drohi, luby pře-
čel

Dr. theol. Emil Jelínek,

farar českosratskeje ewangelskeje
cyrkwyje w Černilowje, njedželu, 7. 1.
1979, wosrjedz božeje služby nahle a
njenadžicy był na božu prawdu wot-
woľany.

My smy swojeho swěrneho bratra
fararja Jelínka na Serbskim cyrk-
winskim dnju wjace króć mjez nami
měli. Z jeho sprawnym a žortniwym
wašnjom mējachmy jeho wutrobnje
lubo.

Hdyž Njeswačidlska wosada w lé-
ce 1974 jeho w Černilowje wopyta, so
z jeho mandželskej rozžoňowachmy
kaž před wrotami wěčnosće, přetož
po mēnjenju lékarjow běchu jej te-
hdóm jenož hišće někotre měsacy
zemskeho žiwjenja spožčene. Horco
lubowana mać a mandželska je tola
směla hišće dalše léta za swójbju ži-
wa być. Loni ju Bóh Knjez wotwoľa
z tuteje časnosće. Bórže po maćeri je
nětko tež nan w 73. léce swojeho ži-
wjenja z tutoho zachodneho swěta do
božeje wěčnosće přešol.

Wěčne swětlo njeh so jemu swěći!

Z wosadow

Huska: Farar Bauer je po šěsć lě-
tach dobrego, pilneho skutkowanja
wotešol do Smječkec pola Chrosćic.
My wobzarujemy to, přetož smy jeho
rady měli a připóznawamy jeho
spróćniwosć. Wosebje běchmy jemu
džakowni, zo je nam serbske předo-
wanja čitał a je so jako Serb mjez
nami čul. Bóh Knjez chcył jeho skut-
kowanje tež na nowym městnje žoh-
nować.

Serbske bože služby w februaru 1979

4. 2. — poslednja njedžela po Třoch kralach

Budestecy 14 hodž. kemše
(sup. Wirth)
Budyšin Michalska 9 hodž. kemše
(wosadny farar Pawoł Albert)
Minakał 8.30 hodž. kemše ze spo-
wědžu (farar Feustel)

11. 2. — Septuagesime

Huska 14 hodž. kemše (sup. Wirth)
Buceky 8.30 hodž. kemše (wosadny
farar Gerat Lazar)

18. 2. — Sexagesime

Budyšink 10 hodž. kemše z božim
wotkazanjom (sup. Wirth)
Porsicy 8.30 hodž. kemše z božim
wotkazanjom (sup. Wirth)

4. 3. — Invokavit

Budestecy 14 hodž. kemše z božim
wotkazanjom (farar Bětnar)
Budyšin Michalska 9 hodž. kemše
(wosadny farar Pawoł Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Ser-
bow. — Wuchadźa jónkróć za mēšac z li-
cencu č. 0.417 Nowinarskeho zarjada pola
předsydy Ministerskeje rady NDR. — Rja-
duje Konwent serbskich ewangelskich du-
chownych. — Hłowny zamołwity redaktor:
Serbski superintendent na wusł. Gerhard
Wirth w Budyšinje-Trělanach. — Ludowe
nakładnistwo Domowina, Budyšin. — Či-
šć: Nowa Doba, čišćernja Domowiny w Budy-
šinje (III-4-9-37)